

NYT OM BØGER

ARBEJDEROPRØRET 1943

► AF JESPER JØRGENSEN, ARKIVAR

“Kernen i kampen mod tyskerne er de strejkende arbejdere.” Det stod der i den nordjyske udgave af den illegale avis Frit Danmark den 25. august 1943. Ordene var skrevet af en kommunist og flugtede med partiets ideologi, men under Augustoprøret 1943 var det ikke kun ønsketænkning.

Det var arbejdsnedlæggelserne på de store arbejdspladser i Esbjerg, Odense og Aalborg, der fik strejkebølgerne vendt mod tyskerne til at rulle, og det var arbejdernes tillidsfolk, som politikere og myndigheder forhandlede med for at få uroen dysset ned og hverdagen tilbage på sporet igen. Det lykkedes som bekendt kun delvist. Fire dage senere - den 29. august 1943 - led samarbejdspolitikken skibbrud med et kæmpe brag.

Det forløb har Simon Kratholm Ankjærgaard skrevet en bog om. Hans sigte er at minde os om en de mest skelsættende begivenheder i det 20. århundrede, nu hvor de sidste øjenvidner snart ikke længere er her. Det er der blevet en stor, flot bog ud af – en rigtig coffee table book, som man siger. Den er ikke så god i sengen, men fremragende til illustrationer og indeholder sågar flere stort opsatte

fotosekvenser fra de højspændte konfliktsituationer, hvilket virker rigtig godt. Beskrivelserne af handlingsforløbene i forskellige byer er også fine. Der krydses i et let sprog mellem de forskellige lokationer og udvalgte hovedpersoner. Elementært spændende bliver det, når fx den tyske kommandant i Aalborg, Buttlar-Brandenfels, får grønt lys til at gribe ind i opstanden. Og rørende, når vi følger den uheldige modstandsmand fra mislykket flugt over standret til den sidste smøg inden henrettelsen.

Når det er sagt, så er der også minusser. Det værste er, at forfatteren ikke har styr på arbejderbevægelsens organisering. Fællesorganisationen var ikke en anden betegnelse for De samvirkende Fagforbund (DsF, senere LO), men kortformen for Arbejdernes Fællesorganisation, der kun eksisterede lokalt.

Fællesorganisationen i Odense var derfor ikke en afdeling af DsF, og repræsentantskabsmødet den 23. august, der afblæste generalstrejken, var ikke et DsF-møde. Topfolkene i begge organisationer var rigtig nok alle socialdemokrater, men det gjorde en verden til forskel om beslutningerne blev taget lokalt eller i København. Når det bliver uklart, slører det kampen i arbejderbevægelsen.

Kommunisternes rolle i strejkerne forsvinder også i tågen, når strejkeudvalgene næsten ikke behandles. Her må man ty til Hans Kirchhoffs næsten 1.200 siders doktorafhandling fra 1978/1979 – med helt samme titel, og som den nye bog faktisk trækker umanerligt meget på.

Bogen anbefales derfor til den uerfarne læser ud i besættelsestidens historie med begrænset tid. Den erfarne med god tid kan med fordel læse den over 40 år gamle doktorafhandling, der stadig holder med sin grundige gennemgang af det kommunistisk faciliterede arbejderoprør i august 1943.

SIMON KRATHOLM ANKJÆRGAARD:

Augustoprøret 1943. Danmarks skæbnesommer. Lindhardt og Ringhof, 2020.

Bogen får 3 ud af 6 røde faner.

